میراث

مسجد عتیق اصفهان نم کشید

گروه استان‌ها| مسجد جامع عتیق یکی از کهن‌ترین و ارزشمندترین مجموعه‌های تاریخی اصفهان با آسیب‌هایی روبه‌رو است که رسیدگی به آن دیگر نمی‌تواند به آینده موکول شود زیرا رطوبت به سنگ‌های تاریخی این مسجد آسیب رسانده و در برخی محدوده‌ها، حدود ۸۰ درصد سنگ‌ها با مشکلات مشابه مواجه شده‌اند و حالا این موضوع به یکی از نگرانی‌های نصف جهان تبدیل شده است.

سنگ‌هایی که به مراقبت نیاز دارند

امیدعلی صادقی، مدیر پایگاه جهانی مسجد جامع عتیق اصفهان، در نشست بررسی مشکلات این مسجد و مسجد سید، از ضرورت رسیدگی فوری به آسیب‌های بنا سخن گفته است. به گفته او، برای انجام مطالعات اولیه حفاظتی و به‌روزرسانی بررسی‌های آسیب‌شناسی مسجد، ۷۰۰ میلیون تومان اعتبار نیاز است.

مسئله فقط شناسایی آسیب‌ها نیست؛ چگونگی درمان آن‌ها نیز اهمیت دارد. سنگ‌های تاریخی بخشی از هویت معماری بنا هستند و هر گونه مداخله غیراصولی می‌تواند به اصالت آن‌ها آسیب بزند. بر همین اساس، صادقی تأکید می‌کند: سنگ‌های آسیب‌دیده باید با رعایت اصول فنی شماره‌گذاری و برداشت شوند و پس از انجام اقدام‌های حفاظتی، با استفاده از مصالح سازگار به محل اصلی خود بازگردند.

تأمین ملات متناسب با ویژگی‌های مصالح تاریخی نیز در دستور کار قرار گرفته است؛ اقدامی که می‌تواند به اجرای مرمت اصولی و جلوگیری از آسیب بیشتر به این بخش‌ها کمک کند.

گنبدی که مرمت می‌خواهد

گنبد نظام‌الملک نیز یکی از شاخص‌ترین بخش‌های معماری مسجد جامع عتیق بوده که همچنان در انتظار تکمیل عملیات مرمت است. براساس اعلام مدیر پایگاه جهانی مسجد، بخشی از اقدام‌های مرمتی در قسمت‌های داخلی انجام شده، اما حدود ۳۰ درصد از کار باقی مانده است.

داربست‌های مورد استفاده در این عملیات نیز در مرحله جمع‌آوری قرار گرفته‌اند؛ با این حال، جمع‌آوری داربست‌ها به معنای پایان مرمت نیست و بخش‌های باقیمانده همچنان به رسیدگی نیاز دارند و تکمیل عملیات باید در اولویت برنامه‌های حفاظتی قرار گیرد.

در کنار این موضوع، پایش ترک‌های بنا و بررسی مستمر وضعیت بخش‌های آسیب‌دیده نیز اهمیت دارد؛ چراکه حفاظت از یک اثر تاریخی به اقدامات مقطعی محدود نمی‌شود و بدون شناخت دقیق مشکلات نمی‌توان برای آینده آن برنامه‌ریزی کرد.

گنجینه‌ای از معماری

مسجد جامع عتیق فقط یک بنای مذهبی نیست؛ مجموعه‌ای است که می‌توان تاریخ معماری ایران را در لایه‌های مختلف آن دنبال کرد. آثار معماری متعلق به قرن دوم تا چهاردهم هجری در این مجموعه قابل شناسایی است؛ گستره‌ای تاریخی که اهمیت آن را در شناخت تحول معماری مساجد ایران نشان می‌دهد.

این مسجد در سال ۱۳۱۰ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شد و در سال ۱۳۹۱ نیز در قالب پرونده میراث جهانی میدان امام اصفهان در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار گرفت. چنین جایگاهی، حفاظت از بنا را به مسئولیتی فراتر از نگهداری یک ساختمان تاریخی تبدیل می‌کند.

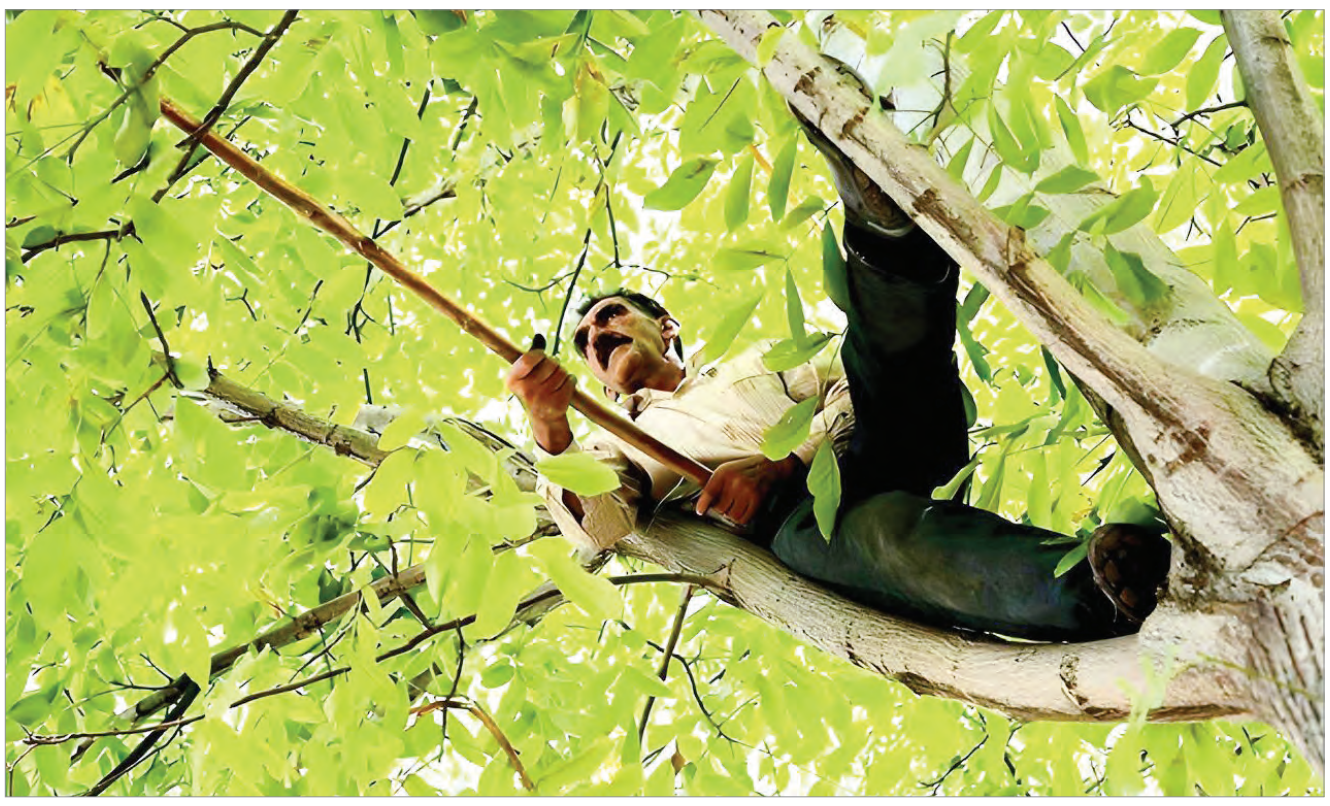
حفاظت، فراتر از مرمت

در سال‌های اخیر، اقداماتی مانند بهسازی کوچه پشتی مسجد، جلوگیری از ورود موتورسیکلت‌ها، ساماندهی ورودی و مسیر گردشگری و به‌روزرسانی سامانه دوربین‌های نظارتی نیز دنبال شده است. این اقدام‌ها در کنار مرمت بخش‌های مختلف می‌توانند به بهبود شرایط حضور و حفاظت از مجموعه کمک کنند.

با این حال، آسیب‌های رطوبتی، ضرورت تکمیل مرمت گنبد نظام‌الملک و نیاز به مطالعات تخصصی نشان می‌دهد راه حفاظت از مسجد جامع عتیق همچنان ادامه دارد. اینجا تاریخ فقط در کتاب‌ها نمانده است؛ در سنگ‌ها، گنبدها و دیوارهایی حضور دارد که قرن‌ها دوام آورده‌اند. حفظ این میراث، نیازمند اعتبار کافی، برنامه‌ریزی مستمر و مرمتی است که پیش از هر چیز، اصالت بنا را در نظر بگیرد.

رئیس مرکز اورژانس پیش‌بیمارستانی و مدیریت حوادث دانشگاه علوم پزشکی همدان از افزایش مصدومیت‌های ناشی از تکاندن درخت گردو نسبت به گذشته خبر داد

گردوتکانی؛ رسم پربار با بهای سنگین

فاطمه طالبیان| با آغاز فصل برداشت گردو، بالا رفتن از درختان بلند و تنومند برای بسیاری از باغداران و کارگران فصلی به کاری پرخطر تبدیل می‌شود؛ خطری که گاهی با سقوط از ارتفاع چندین متری، به مصدومیت‌های شدید و حتی مرگ می‌انجامد. در تویسرکان، به‌عنوان یکی از قطب‌های اصلی تولید گردوی کشور، شمار بالای مصدومان بار دیگر ضرورت توجه به ایمنی گردوتکانی را مطرح کرده است. در این راستا دانشگاه علوم پزشکی همدان از مصدومیت ۳۲۷ نفر و فوت چهار نفر از این افراد بر اثر سقوط از درخت گردو از ابتدای فصل برداشت تاکنون در استان خبر داده است. این در حالی است که محمدرضا شکوهی، سرپرست اورژانس همدان سال گذشته آمار مصدومهای فصل برداشت گردو را ۱۲۷ و فوتی‌ها را دو نفر در بازه زمانی ۱۵ شهریور تا ۱۰ مهرماه اعلام کرده بود.

در ارتباط با خطرات و آسیب‌های این پدیده و اقدام‌های پیشگیرانه برای کاهش این حوادث با دکتر محمد ربیع یگانه، رئیس مرکز اورژانس پیش‌بیمارستانی و مدیریت حوادث دانشگاه علوم پزشکی همدان گفت‌وگو کردیم.

آمار فوتی ناشی از تکاندن درخت گردو نسبت به سال‌های گذشته چطور بوده است؟

روند افزایشی داشتیم. از زمانی که کار شروع شده، شاید از ابتدای دهه ۹۰، این روند وجود داشته است، اما در مقطعی از زمان، آمارها جمع‌آوری نمی‌شد، یعنی افراد سقوط می‌کردند، آسیب می‌دیدند و به بیمارستان می‌رفتند، اما آمار ثبت‌شده‌ای وجود نداشت. ممکن بود تعداد معدودی از آن‌ها ثبت شوند، ولی اکنون ثبت موارد با دقت بیشتری انجام می‌شود و آمارها دقیق‌تر هستند. در ابتدای دهه ۹۰، این مسئله چندان مورد توجه نبود و شاید کسی پیگیر این افراد نمی‌شد، بسیاری از آن‌ها نیز ممکن بود با خودرو شخصی جابه‌جا شوند و از خدمات اورژانس استفاده نکنند.

همزمان با افزایش ارائه خدمات ما در اورژانس پیش‌بیمارستانی، آمارها نیز دقیق‌تر شده است. شاید بخشی از این افزایش به همین موضوع مربوط باشد. بخش دیگری از این افزایش نیز ممکن است دلایل اجتماعی و اقتصادی داشته باشد؛ به این معنا که برخی افراد ترجیح می‌دهند خودشان این کار را انجام دهند، چراکه هزینه دستمزد کارگر گران است، در حالی که ممکن است از نظر جسمانی آمادگی لازم برای انجام آن را نداشته باشند.

معمولاً درختان ارقام اسرائیلی و کانادایی کوتاه‌قدتر هستند. با وجود اینکه بار بیشتری روی هر شاخه دارند، چون قامت درخت کوچک‌تر است، در نهایت نسبت به درختانی که به روش سنتی کاشته شده‌اند، محصول کمتری می‌دهند. بنابراین، مردم و کشاورزان ترجیح می‌دهند همان درختان سنتی کشور خودمان را بکارند که با اقلیم ما سازگار هستند. این درختان معمولاً بلندقامت‌اند و هر شاخه آن‌ها به‌اندازه یکی از درختان اسرائیلی محصول می‌دهد.

اورژانس پیش‌بیمارستانی برای کاهش حوادث سقوط از درختان گردو، چه اقدام پیشگیرانه‌ای انجام داده و چرا این حوادث همچنان تکرار می‌شوند؟

بسیاری از افراد برای رسیدن به شاخه‌های بلند، ممکن است از ارتفاع ۶ یا ۷ متر هم بالاتر بروند و گاهی ارتفاع به ۱۲ متر نیز می‌رسد. در چنین شرایطی، بستن تجهیزات ایمنی هم زمانبر است و هم تا حدی دست‌وپای فرد را می‌گیرد و اجازه نمی‌دهد به‌راحتی کار کند. خودم شخصاً به بسیاری از این افراد سر زده‌ام و دیده‌ام کمربند ایمنی دارند اما از آن استفاده نمی‌کنند؛ چون معتقدند در حین کار دست‌وپایشان را می‌گیرد و استفاده از آن بسیار زمانبر است.

در این شرایط، قانون «دو دست و یک پا» یا «دو پا و یک دست» مطرح است؛ یعنی فرد باید همیشه سه نقطه تماس با درخت داشته باشد. این اصل باید همواره رعایت شود، اما بعضی وقت‌ها افراد در شرایطی قرار می‌گیرند که دیگر نمی‌توانند آن را رعایت کنند.

یعنی گاهی فرد مجبور می‌شود در وضعیتی قرار بگیرد که فقط با یک پا و یک دست خود را نگه دارد؛ به‌طوری که حالت آکروباتیک پیدا می‌کند و با کوچک‌ترین لغزش ممکن است از آن ارتفاع سقوط کند.

از طرف دیگر، شرایط تجارت گردو نیز در سال‌های اخیر بهتر شده و این محصول به یک تجارت پرسود تبدیل شده است و همین موضوع موجب شده باغداران بیشتری به این کار روی بیاورند و تمایل به فعالیت در این حوزه افزایش پیدا کند. شاید یکی از عواملی که در ایجاد این شرایط نقش دارد، همین افزایش تمایل به ورود به تجارت گردو باشد.

برای مثال، در گذشته ممکن بود فردی یک درخت گردو داشته باشد و منتظر بماند تا میوه‌های آن خودبه‌خود بریزند، اما اکنون به دلیل ترس از سرقت گردوها، خودش برای تکاندن درخت اقدام می‌کند و اگر آمادگی جسمانی و مهارت لازم را نداشته باشد، طبیعتاً بیشتر در معرض خطر سقوط قرار می‌گیرد.

بیشترین خطرات و آسیب‌ها در کدام شهرها و شهرستان‌ها رخ می‌دهد؟

تویسرکان پایتخت گردوی ایران است و بخش زیادی از درختان و باغ‌های گردوی کشور در این منطقه قرار دارند. به همین دلیل، طبیعی است که هر چه تعداد باغ‌ها و میزان گردوتکانی بیشتر باشد، تعداد افرادی که ممکن است در این فرایند آسیب ببینند نیز افزایش پیدا کند. تویسرکان با توجه به گستردگی باغ‌های گردو، بیشترین موارد آسیب را به خود اختصاص داده است. امسال ۱۲۶ نفر در تویسرکان آسیب دیده‌اند.

پس از تویسرکان، شهرستان نهاوند قرار دارد که از نظر وسعت باغ‌های گردو در رتبه دوم استان قرار می‌گیرد. پس از نهاوند، ملایر و سپس همدان قرار دارند.

بیشترین مصدوم و فوتی در کدام بازه زمانی است؟

برداشت گردو معمولاً از اواسط شهریور آغاز می‌شود و تا اواخر مهرماه ادامه دارد و بیشترین موارد مرتبط با گردوتکانی و آسیب‌های ناشی از سقوط از درخت نیز معمولاً در همین بازه زمانی رخ می‌دهد.

با توجه به افزایش این اتفاق در سال‌های اخیر، برنامه مشخصی برای آموزش و پیشگیری از این پدیده با همکاری سازمان‌هایی مانند جهاد کشاورزی یا سایر دستگاه‌ها در نظر گرفته شده است؟

ما از سال ۱۳۹۰ کارهای علمی و تحقیقاتی را در این زمینه آغاز کردیم و شرایطی را که موجب آسیب دیدن افراد می‌شد، مورد بررسی قرار دادیم. برای تمامی باغداران و گردوتکان‌هایی که می‌شناختیم، کلاس‌های آموزشی برگزار کردیم و به سراغ آن‌ها رفتیم تا آموزش‌های لازم را ارائه دهیم.

اما آنچه فرد می‌داند، با آنچه به آن باور دارد، تفاوت زیادی دارد. دانسته زمانی ارزشمند است که به یک باور قلبی تبدیل شود و بتواند الگوی رفتاری فرد را تغییر دهد. با وجود اینکه این آموزش‌ها هر سال تکرار می‌شوند، همچنان شاهد بروز حوادث هستیم.

یکی از دلایل عمده این مسئله آن است که هنگام اجرای کار، روش‌های علمی و ابزارهای جایگزین مانند استفاده از ویبراتور برای درختان تنومند چندان کارآمد نیستند؛ چراکه وقتی دستگاه درخت را تکان می‌دهد، فقط قسمت‌های نازک و نوک درخت به حرکت درمی‌آیند و گردوهای آن بخش می‌ریزند؛ بنابراین، این روش برای برداشت محصول از درختان بزرگ و تنومند کارایی لازم را ندارد.

قسمت‌های تنومند درخت نیز عملاً تکان نمی‌خورند و چیزی از آن‌ها نمی‌ریزد؛ بنابراین باغداران ناچارند برای برداشت محصول، همچنان گردوتکانی را به روش معمول انجام دهند.

برای مثال، فرض کنید یک شاخه ۱۰ گردو دارد و شاخه کناری آن هم ۱۰ گردو. اگر فرد بخواهد برای هر شاخه کمربند ایمنی ببندد، گردوها را بتکاند، کمربند را باز کند و دوباره در نقطه دیگری ببندد، زمان زیادی از دست می‌دهد. از طرف دیگر، هزینه دستمزد کارگران بالاست و باغداران نیز حاضر نیستند چنین هزینه‌ای را بپردازند.

پذیرش استفاده از تجهیزات ایمنی و وسایل استاندارد در میان مردم نیز پایین است؛ شاید این تجهیزات با نوع کاری که انجام می‌دهند، تناسب کافی نداشته باشد. در عین حال، درست است که درختان سنتی ما محصول بیشتری دارند و از نظر اقتصادی بصرفه‌تر هستند، اما خطرات و آسیب‌های بیشتری نیز به همراه دارند.

فردی که از ارتفاع ۱۲ متری سقوط می‌کند، شرایط بسیار متفاوتی با کسی دارد که از ارتفاع ۲ متری سقوط می‌کند. به همین دلیل، از حدود اواسط شهریورماه، همزمان با آغاز فصل گردوتکانی در این شهرستان‌ها، موارد جراحی‌های ارتوپدی و سایر جراحی‌های مرتبط به‌شدت افزایش پیدا می‌کند؛ چراکه بسیاری از افرادی که از درخت سقوط می‌کنند، دچار آسیب‌های ستون فقرات، لگن و اندام‌ها می‌شوند. برخی نیز ممکن است آسیب‌های نفوذی داشته باشند که در این صورت، درمان آن‌ها به جراحی‌های سنگین‌تری نیاز پیدا می‌کند. در نتیجه، حجم کار جراحان ارتوپد نیز در این دوره به‌شدت افزایش می‌یابد.

به نظر من، آنچه اهمیت دارد، تداوم آموزش‌ها و ایجاد شرایطی است که مردم بتوانند الگوی رفتاری خود را تغییر دهند. افزایش آگاهی و انتقال دانش نمی‌تواند به‌تنهایی سبب تغییر رفتار افراد شود.

تغییر الگوی رفتاری فقط به دانش و آگاهی افراد مربوط نیست، بلکه عوامل اجتماعی، اقتصادی و شرایط دیگر نیز در آن نقش دارند. برای مثال، هزینه تجهیزات ایمنی، شرایط کاری و میزان درآمد افراد می‌توانند بر تصمیم آن‌ها برای رعایت نکات ایمنی تأثیر بگذارند. بنابراین، اگر این عوامل را در کنار آموزش در نظر نگیریم و برای آن‌ها راهکار مناسبی نداشته باشیم، قطعاً در کاهش حوادث و تغییر رفتار افراد موفق نخواهیم شد.

چقدر از مصدومان را افرادی تشکیل می‌دهند که برداشت گردو شغل اصلی یا فصلی آن‌هاست و چند نفر باغداران یا افراد غیرحرفه‌ای هستند؟

بالا رفتن از یک درخت تنومند و حفظ تعادل روی شاخه‌ها، به قدرت بدنی و چابکی نیاز دارد و معمولاً افراد جوان‌تر توانایی بیشتری برای انجام این کار دارند. با این حال، برخی افراد با وجود اینکه سنشان برای چنین کاری مناسب نیست، همچنان خودشان اقدام به گردوتکانی می‌کنند.

به‌طور کلی، افرادی که در فصل برداشت گردو این کار را انجام می‌دهند، در سه گروه قرار می‌گیرند:

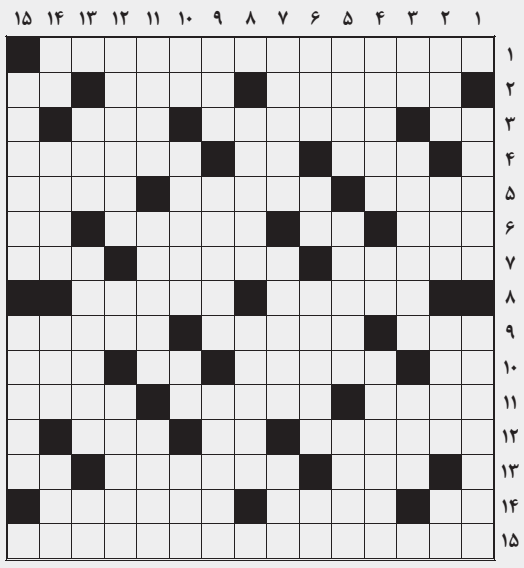
گروه اول، باغدارانی هستند که به‌صورت حرفه‌ای فعالیت نمی‌کنند و ممکن است فقط یک درخت گردو در باغ خود داشته باشند. این افراد به دلیل نداشتن آمادگی جسمانی یا اطلاعات کافی درباره نکات ایمنی و همچنین صرفه اقتصادی نداشتن استخدام کارگر، خودشان برای برداشت گردو اقدام می‌کنند.

گروه دوم، باغداران حرفه‌ای هستند که برای کاهش هزینه‌ها و نپرداختن دستمزد کارگر، خودشان از درخت بالا می‌روند و گردوتکانی می‌کنند.

اما بخش عمده حوادث مربوط به گروه سوم است؛ یعنی کارگران فصلی که در طول سال به کارهای کشاورزی و کارگری مشغول‌اند و با شروع فصل برداشت گردو، به‌عنوان گردوتکان فعالیت می‌کنند. این افراد معمولاً در هر فصل برداشت، برای انجام این کار به باغ‌ها می‌روند.

جدول ۹۵۵۵

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

افقی

۱. باشگاه فرهنگی ورزشی مشهدی که در سال ۱۳۴۹ تأسیس شد و آخرین حضور تیم فوتبال آن در سال ۱۳۹۲ بود ۲. روکش چرخ خودرو- اشاره به نزدیک - باران اندک ۳. مغز سر - اهالی پارسی میانه را گویند - پیشه و شغل ۴. دریا - نشان مفعول بی‌واسطه - شباب ۵. چیره و مستولی - نام پسرانه وطنی - نفیر ۶. کشور خجسته - سرای مهروکین - از انواع تزریق سرم یا آمپول- ضمیر بی‌حضور ۷. گویانه - دودکش - پدر ترکی ۸. امرود- نادانی ۹. یقه آهاری - جنگی که پس از وفات پیامبر اعظم(ص) بین مسلمانان و امپراتوری روم‌شرقی رخ داد - کوتاهی در انجام وظیفه ۱۰. آب ترکی - بانگ - پیشوند نداری - به‌جا آوردن ۱۱. خودرو وطنی - پاره کردن - ابزار مخابراتی بازنشسته ۱۲. ... رنج، گنج میسر نمی‌شود - برادر پدر - شاعر مسافر ۱۳. استخوانی در پا - درجه‌ای در نیروی دریای معادل گروهبان- نت استمرار ۱۴. خاندان - عاشق و شیدا - جانوری که توانایی زندگی در خشکی و آب را دارد ۱۵. فیلمی محصول سال ۲۰۲۰ که سیزدهمین قسمت در مجموعه فیلم‌های مردان ایکس است

عمودی

۱. تغییرکننده - نتیجه‌گیری کردن ۲. ولایتی در افغانستان که روزگاری از شهرهای مهم خراسان بوده - کلمه شرط - خواب شیرین - زیر پا مانده ۳. تعجب خانمانه - مبدل انرژی الکتریکی به صدا- حیوان درنده جنگلی ۴. عملی که انجام دادنش ثواب دارد اما ترکش گناه نیست - پهلوان - فیلسوف ایرانی معروف به معلم ثانی ۵. چهارپایان - چندین دایره - مزرعه آخرت ۶. واحد پول ایتالیا - مخترع تلفن - قطعه جدا شده از چیزی - ساز مدور ۷. بازار موقتی روزانه - بیمارپرسی - افراد یک کشور ۸. درخت پرشاخ و برگ جنگلی - امانت ۹. شاعر مسافر - کودک بازیگوش - بادکننده ۱۰. عزیز عرب - آداک - ریشه - صدا و نوا ۱۱. مارکی ژاپنی برای ساعت و ماشین‌حساب - روستایی- رزق ۱۲. از رشته‌های تحصیلی دبیرستان - سست - به‌هیجان آوردن کسی ۱۳. ساختمان و سازنده‌اش- کنتاکت - آب‌بند ۱۴. مساوی - وسایل - زاپاس - از اناجیل اربعه ۱۵. خبرگزاری رسمی چین - صداقت در کلام

حل جدول

